

EDITORIAL

El Tractat de Comerç d'Armes, un nou instrument de limitació d'armaments (arms control)

Rafael Grasa

President de l'Institut Català Internacional per la Pau

Per segon cop, la revista s'ocupa monogràficament del Tractat de Comerç d'Armes (TCA), aprovat per Nacions Unides l'abril de 2013. Això mostra la importància que pot tenir. Una importància que és en primer lloc, simbòlica, però també, potencialment reguladora de conductes dels estats i indirectament dels actors privats, segons quins siguin els resultats reals un cop el tractat entri en vigor cap al 2015 o 2016. Hem volgut prestar atenció a les diverses reaccions, a vegades enfrontades, que ha generat entre activistes, experts i acadèmics, i també entre estats i empreses, que van des de la plena complença fins el pessimisme total i a priori amb tota una gamma d'opinions intermèdies. El cert és que el TCA ha generat expectatives i polèmica des del principi, des de la complicada i llarga etapa de gestació del mandat de Nacions Unides per a la negociació, fins a les negociacions concretes a partir del mandat finalment adoptat, amb la decepció del mes de juliol de 2012.

Els articles que recollim exposen alguns d'aquests matisos, opinions i expectatives. Per tant, em limitaré a fer breus consideracions en iniciar-se el procés de ratificació del TCA. I ho faré a través d'una idea-força: es tracta d'un nou instrument de limitació d'armaments, no d'un instrument de desarmament, i això implica objectius restringits des del principi. Tanmateix, alguns instruments de limitació d'armaments han donat en el passat excel·lents resultats. Tot dependrà, a més del previst al tractat, de com s'implementi i, sobretot, com s'interpreti, segons un principi, sovint invocat en parlar de dret internacional: tot el que no està explícitament prohibit, està permès.

Primer, cal tenir sempre present que els instruments de limitació d'armaments són pragmàtics intencionalment: busquen reduir la probabilitat de guerra, el seu abast i la violència que hom podria emprar. Altrament dit, la limitació d'armament té una o diverses de les funcions que enumero: a) congelar, limitar, reduir o eliminar categories o dissenys de certes armes; b) evitar certes activitats militars; c) regular el desplegament de forces armades; d) prohibir transferències d'alguns articles militars importants; e) constrènyer o prohibir l'ús de determinades armes; i f) crear confiança a través de mesures d'apertura i transparència. En aquest cas, el TCA se centra en la quarta funció, ni més ni menys. Ras i curt, el TCA no serà, en cap cas, un instrument per acabar amb el comerç d'armes, neix amb la voluntat de regular-ne algunes transferències en alguns supòsits.

Segon, una aproximació empírica, científica, exigeix ser conscient que de moment només tenim opinions, conjectures: afirmacions que hauran de ser demostrades o refutades pels fets reals. No es pot sostenir racionalment, encara, que el TCA serà un èxit o un fracàs. Dependrà de la seva implementació i, per tant, de la capacitat de pressionar perquè la regulació sigui el més restrictiva possible. Ens cal ser rigorosos amb l'anàlisi, però quan toqui: quan hi hagi resultats.

Tercer, el procés de ratificació fins l'entrada en vigor té una importància cabdal. Cal recordar que el nombre d'abstencions, més enllà dels vots negatius, fou significatiu, sobretot per les raons adduïdes formalment (cas dels anomenats països de l'eix "bolivarià") i, sobretot, perquè almenys tres de les abstencions provenien de països molt importants en el comerç d'armes. Si els EEUU no ratifiquen el TCA, o triguen molt a fer-ho, atesa la correlació de forces a les cambres legislatives, gran part dels països exportadors podrien quedar fora. Hi ha doncs molta feina a fer.

I quart, en els dos o tres anys que poden passar fins l'entrada en vigor (noranta dies després d'haver arribat a cinquanta ratificacions), hi ha molta pedagogia i feina a fer: preparar instruments senzills, clars i neutres per aplicar el tractat, per ensenyar als estats a valorar els supòsits de prohibició i restricció, a crear estàndards i criteris.

No podem saber si l'ampolla a hores d'ara està mig plena o mig buida, però sí que el resultat dependrà del que fem a partir d'ara tots plegats.

SUMARI

EDITORIAL	1	ENTREVISTA	12
EN PROFUNDITAT	3	TRIBUNA	13
INTRODUCCIÓ	3	La prohibició de les armes nuclears	13
ARTICLES CENRALS	4	Buscant una resolució al conflicte palestí?.....	14
Què ha fet per nosaltres el Tractat de Comerç d'Armes?	4	Processos judicials contra Shell: Un primer pas cap a la reparació de les víctimes.....	15
És el Tractat de Comerç d'Armes un fracàs?	5	RECOMANACIONS	16
El Tractat de Comerç d'Armes servirà per parar el pròxim Viktor Bout?	7	NOTÍCIES	18
La relació entre el Programa d'Acció de les Nacions Unides sobre les armes petites i el Tractat de Comerç d'Armes	8	Notícies ICIP.....	19
Lliçons apreses: com les ONG han contribuït a l'èxit del TCA	9	Notícies del món	20
PER SABER-NE MÉS	11		

EN PROFUNDITAT

INTRODUCCIÓ

Tenim un Tractat de Comerç d'Armes - Què ens aporta?

Sabina Puig i Léonie van Tongeren

Institut Català Internacional per la Pau

La recent adopció d'un Tractat de Comerç d'Armes (TCA)¹, el primer tractat sobre el comerç global d'armes convencionals, ha sigut aclamada com un moment històric. Després d'anys de negociacions i de lobby, el passat 2 d'abril l'Assemblea General de les Nacions Unides, formada per 193 nacions, va aprovar el Tractat amb 154 vots a favor, tres en contra (l'Iran, Síria i Corea del Nord) i 23 abstencions (entre elles la Xina, Rússia i l'Índia).²

Coincidint amb l'obertura del Tractat a les firmes, el 3 de juny de 2013, volem examinar de forma crítica el seu contingut i oferir una reflexió sobre fins a quin punt aquest nou instrument internacional – adoptat per regular un negoci que mou 70.000 milions de dòlars – aconseguirà deixar les armes fora de l'abast dels responsables de les violacions més greus dels drets humans.

El text finalment adoptat serà suficientment fort com per transmetre clarament als comerciants d'armes que a partir d'ara ho tindran més difícil o el Tractat es percebrà com a paper mullat? El tractat podrà ser realment efectiu si els principals exportadors d'armes es neguen a firmar-lo i ratificar-lo? Creiem que és un bon moment per fer-se aquestes i altres preguntes.

Aquesta edició de la revista Per la Pau/Peace in Progress, fa seguiment del número Negociant un Tractat de Comerç d'Armes i focalitza la seva atenció sobre els efectes que tindrà veritablement el Tractat un cop entri en vigor.

Hem demanat a Nicholas Mash, investigador del PRIO, que ens faci uns comentaris sobre els punts forts del Tractat i a BarnabyPace, investigador especialitzat en corrupció i comerç d'armes, que assenyali algunes de les seves febleses. En tant que investigadora sobre tràfic d'armes, KathiLynn Austin, fundadora i directora executiva de ConflictAwareness Project, ens ofereix "Set Regles d'Or" per garantir el potencial que té el TCA per salvar vides humanes. Seguidament, Sarah Parker, investigadora a SmallArmsSurvey, explora la relació entre el TCA i el Programa d'Acció de l'ONU sobre Armes Petites i Lleugeres. D'altra banda, ara que els esforços se centraran en aconseguir les 50 ratificacions necessàries per a l'entrada en vigor del Tractat, Roy Isbister i Klóé Tricot O'Farell, de Saferworld, expliquen quines lliçons apreses del treball de les ONG cara a l'adopció del TCA haurien de tenir-se en compte en la campanya a favor de la firma, ratificació i implementació, així com en altres campanyes internacionals.

Com els números anteriors, aquesta edició de Per la Pau/Peace in Progress també inclou una llista de fonts útils per a saber-ne més sobre el tema tractat, una Entrevista a Jordi Armadans, director de FundiPau, així com la secció Tribuna, amb reflexions de Richard Moyes sobre la nova campanya relacionada amb l'impacte humanitari de les armes nuclears; Gerardo Ríos sobre els casos judicials contra Shell pels abusos comesos al Delta del Níger; i Ricard González sobre una possible solució del conflicte palestí durant el segon mandat d'Obama.

L'ICIP vol agrair la col·laboració de tots els autors que han contribuït amb els seus escrits a la publicació d'aquest número de Per la Pau/Peace in Progress.

[1] UN doc. A/RES/67/234 B. El text íntegre del Tractat està disponible en català a: <http://www20.gencat.cat/docs/icip/Continguts/Noticies/2013/Abril/Imgs%20i%20docs/Tractat%20Comer%C3%A7%20d'Armes%20CAT.pdf>

[2] Va haver-hi una confusió a l'hora de registrar el vot d'Angola i altres recomptes indiquen que els vots van ser 155-3-22.

ARTICLES CENTRALS

Què ha fet per nosaltres el Tractat de Comerç d'Armes?

Nicholas Marsh

Investigador al Peace Research Institute Oslo (PRIO)

Quan es valora el Tractat de Comerç d'Armes (TCA) és important considerar perquè dediquem tant temps al comerç d'armes. Crec que són tres els motius:

- El subministrament d'armes a parts agressives, incloent els que cometen atrocitats com crims de guerra i violacions de drets humans;
- La corrupció, el secretisme, la política de poder i altres mitjans els quals aquest comerç subverteix la democràcia i l'estat de dret;
- I el desviament de recursos que podrien ser productius per un ús militar innecessari.

Els punts forts del tractat són els elements que serveixen per pal·liar aquests problemes o que tenen el potencial per fer-ho.¹

Els punts forts més importants del tractat radiquen en la seva capacitat per impedir el subministrament d'armes a governs o altres actors agressius. L'article 6 conté prohibicions absolutes de transferències a parts sotmeses a embargament, a les que violen altres acords internacionals (sempre i quan també en sigui part l'exportador) i a les parts involucrades en la comissió de crims de guerra. Es tracta de prohibicions absolutes, sense reserves, i constitueixen el llenguatge més fort del tractat. A més, les prohibicions són àmplies. Tot l'article 6 està dedicat a les armes convencionals i a les seves municions i peces. El segon paràgraf prohibeix, utilitzant termes genèrics, les exportacions per part d'un estat "si la transferència suposa una violació de les obligacions internacionals pertinents en virtut dels acords internacionals dels quals forma part". Des del meu punt de vista, això cobreix el dret internacional dels drets humans i la multitud d'acords regionals i multilaterals que existeixen sobre el control d'armes (en particular els relatius a les armes petites i lleugeres). Per tant, el TCA reforça el dret internacional i la xarxa actual de règims de control d'armes, que majoritàriament són vinculants políticament².

A més, l'article 7 estipula que totes les exportacions d'armes, municions o peces no prohibides en virtut de l'article 6 (veure paràgraf anterior) estaran subjectes a una avaluació de risc. Els criteris establerts inclouen els casos en què les armes puguin ser utilitzades per cometre violacions greus dels drets humans, crims de guerra, actes de violència basada en el gènere i criminalitat organitzada o, de manera més general, socavar la pau i la seguretat. Si hi ha un "risc manifest" que aquests supòsits es compleixin, l'exportació no hauria de ser autoritzada. Tots els estats parts, per tant, han d'efectuar una avaluació dels riscos d'una àmplia gama d'usos agressius de les importacions d'armes.

Pel que fa a la subversió de la democràcia i l'estat de dret, les avaluacions de risc de l'article 6 es refereixen també a l'exportació d'elements que puguin ser utilitzats per cometre o facilitar "un acte que constitueixi un delictes en virtut de les convencions o els protocols internacionals relatius a la delinqüència organitzada transnacional dels que formi part l'estat exportador". 165 estats formen part de la Convenció de les Nacions Unides contra la Delinqüència Organitzada Transnacional, que inclou articles sobre corrupció. El TCA inclou, doncs, de manera indirecta, un compromís d'avaluació del risc que els elements exportadors facilitin la corrupció, i la no autorització de l'exportació si hi hagués un "risc manifest". Això representa un pas endavant en la lluita contra la corrupció en el comerç d'armes, com ha reconegut Transparency International³. Així mateix, l'article 15 encoratja els estats a adoptar mesures nacionals i cooperar entre ells per evitar que les transferències d'armes "siguin objecte de pràctiques corruptes".

El secretisme és un aspecte del comerç que socava la responsabilitat pública i, al mateix temps, permet que prosperin altres activitats nefastes. El TCA inclou la primera disposició de caràcter vinculant global que obliga els estats a compartir anualment entre ells informació relativa a les seves importacions i exportacions d'armes convencionals (article 13). Si bé l'intercanvi d'informació no es farà de forma pública, es pot esperar que el TCA faci augmentar significativament la publicació d'informes. En primer lloc perquè els estats poden utilitzar el mateix format de l'informe que ja s'utilitza actualment al Registre d'Armes Convencionals de l'ONU, que és voluntari. El Registre de l'ONU té el problema que el nombre d'estats que hi presenten informes ha anat disminuint incessantment⁴, però és probable que, a partir d'ara, l'obligació d'informació del TCA inverteixi aquesta tendència. En segon lloc, l'experiència del Codi de Conducta de la UE en matèria d'exportació d'armes (des de 1997) posa de manifest que un intercanvi privat d'informació pot, amb relativa rapidesa, passar a ser una norma d'informació pública, ja que els estats passen a publicar voluntàriament els seus informes.

Tot i que la campanya a favor del Tractat de Comerç d'Armes no s'ha centrat en buscar una reducció global de l'armament o de les despeses militars, es pot esperar que el TCA contribueixi reduir la reducció dels nivells globals d'armament. Un dels principals èxits de la campanya a favor del TCA ha estat canviar el context en que s'ha debatut

sobre el comerç d'armes. Fa una dècada, era tristament habitual sentir els governs (especialment de l'Europa de l'Est i d'Àsia) afirmar que tots els aspectes del comerç d'armes convencionals eren legítims i que ells estaven exempts de qualsevol responsabilitat un cop les armes havien creuat les seves fronteres (amb l'única excepció dels embargaments de l'ONU). Em sembla evident que la campanya del TCA ha canviat l'entorn normatiu⁵ i els governs que abans exportaven a qualsevol que estigués disposat a pagar han hagut de negociar un tractat que es centra explícitament en la responsabilitat dels exportadors a fi de reduir el sofriment humà (article 1). En els propers anys, aquest aspecte normatiu pot ser vist com un dels punts forts més importants del TCA. Fins a cert punt, la campanya ha tret legitimitat al comerç d'armes. Aquest canvi normatiu suposarà, espero, una llarga oportunitat perquè noves campanyes dirigides a la reducció global del comerç d'armes i del nivell d'armament en general tinguin èxit.

Per concloure, el TCA presenta una nova oportunitat. Quan s'hagi completat el procés de firma i ratificació, és probable que molts governs formin part, per primera vegada, d'un acord vinculant que reconegui els efectes nocius del comerç d'armes i la seva responsabilitat en l'exportació d'armes. El que es faci amb aquesta oportunitat, a partir d'ara, està a mans de les persones que treballen amb el comerç d'armes. Els punts forts descrits en aquest article tindran un efecte sobre el terreny només si el TCA és interpretat i implementat de manera que tot el seu potencial sigui desenvolupat. Com va afirmar el representant de Mèxic durant l'Assemblea General de l'ONU, després de la votació del TCA, "això només és el principi, el treball dur comença ara".

[1] Aquest article, tal com van demanar els editors, es centra en els punts forts del TCA. No mencionaré els seus punts dèbils (que n'hi ha molts); l'espai és limitat i ja es tracten en un altre article d'aquest mateix número.

[2] Per tenir una visió general dels diferents acords regionals i multilaterals, vegin : Greene, Owen i Nicholas Marsh. 2012. "Governance and Small Arms and Light Weapons" (Governabilitat i armes petites i lleugeres) a: Greene, Owen i Nicholas Marsh. 2012 Small Arms Crime and Conflict Global Governance and the Threat of Armed Violence. Londres: Routledge.

[3] Vegeu Transparency International, sense data. Transparency International welcomes històric adoption of UN Arms Trade Treaty (ATT). Consulta: 7 de maig de 2013 a: http://www.transparency.org.mk/en/index.php?option=com_content&task=view&id=496&Itemid=30

[4] Vegeu: Holtom, Paul; Lucie Béraud-Sudreau; i Henning Weber. 2011. Reporting to the United Nations Register of Conventional Arms. Full informatiu del SIPRI. Estocolm: SIPRI.

[5] Per a més informació sobre aquest canvi normatiu, vegeu: McDonald, Glenn. 2013. "Worth the Paper? The Arms Trade Treaty". Publicat per e-International Relations, 17 d'abril, Consulta: 17 d'abril de 2013 a www.e-ir.info/2013/04/17/worth-the-paper-the-arms-trade-treaty/; i Marsh, Nicholas. 2013. "Arms Trade Treaty, the work has just begun". NISAT Blog Small Arms Crime and Conflict, 10 d'abril, disponible a www.nisat.org.

És el Tractat de Comerç d'Armes un fracàs?

Barnaby Pace

Investigador especialitzat en corrupció i comerç d'armes¹.

És un món estrany aquest on els activistes contra el comerç d'armes s'oposen a que se'n faci una major regulació. Tanmateix, el fet que un tractat dèbil pugui portar a la justificació de l'status quo i a la consolidació dels interessos dels exportadors d'armes causa preocupacions considerables.

Sempre s'ha vist un tractat com una de les poques maneres de limitar de manera ràpida el comerç d'armes i eliminar les esclotxes existents en el control de les exportacions d'armament arreu del món. Efectivament, un sistema estandarditzat seria l'única manera d'eliminar les mancances i evitar tant els enfrontaments entre països, com el trasllat de transferències d'armes a regions menys regularitzades, el lobby als governs, o l'empitjorament progressiu de les normes relatives a l'exportació.

S'ha de dir però que un tractat dèbil no pot assolir de manera satisfactòria cap d'aquestes coses. Al contrari, legalitzant i legitimant aquest espantós status quo, no se solucionarà res i podria suposar un retrocés de dècades en l'acció real.

La part més important del tractat té a veure amb els riscos que considera rellevants per a la prohibició de vendes d'armaments i com s'avaluen aquests riscos de tal manera que es prenguin decisions sobre si s'autoritza o no una exportació. Els criteris del Tractat de Comerç d'Armes (TCA) es basen en si aquestes exportacions contribuirien a la pau i a la seguretat o les socavarien; o si les armes exportades podrien ser utilitzades per cometre o facilitar violacions greus del dret internacional humanitari o dels drets humans, actes terroristes o activitats relacionades amb el crim organitzat transnacional. Els criteris del TCA també inclouen el risc de contribuir a o facilitar actes greus de violència de gènere o violència contra els infants.

L'estàndard que cal utilitzar, d'acord amb el TCA, per valorar aquestes qüestions amb la finalitat de determinar si una exportació hauria de ser o no autoritzada és si hi ha un "risc considerable" de concórrer en una d'aquestes conseqüències negatives.

Cada país té la llibertat de fer el seu judici subjectiu sobre si existeix aquest “risc considerable”. També queda subjecte a la seva interpretació quins són els altres factors als quals el risc s'anteposa. No s'estableix cap prohibició sobre països basant-se en la consideració que els seus factors polítics, militars o econòmics puguin afavorir o permetre una exportació d'armes altament perillosa. Fins i tot quan hi ha riscos substancials de violacions greus, es deixa prou marge als països perquè argumentin que el risc és suficientment mitigat, permetent en qualsevol cas les exportacions.

Tot i que es convida als països a cooperar en la seva avaluació, el TCA no preveu cap mecanisme per garantir uns estàndards mínims i els estats continuaran, sens dubte, mantenint la seva actitud actual; justificant-la exactament de la mateixa manera que ho han fet fins ara, excepte que ara poden afegir que compleixen els requisits del TCA.

Els criteris considerats s'han reduït a la seva mínima expressió i inclouen únicament el dret humanitari, els drets humans, la pau i la seguretat, i la violència de gènere. No es fa cap menció a la repressió interna, la corrupció o el desenvolupament socioeconòmic, per citar alguns altres elements. El comerç d'armes mata a moltes persones a través d'aquestes vies, però el TCA ni tan sols les esmenta.

Entre les principals deficiències del Tractat també trobem la creació d'una exempció pels acords de cooperació en matèria de defensa. Això permetrà molt probablement que qualsevol venda d'armes pugui sostreure's del TCA si s'ha acordat entre estats. Disposicions tan importants com les relatives a la conservació de registres i a la transparència queden debilitades per la manca d'un estàndard comú prou clar. El TCA només anima els estats a conservar registres, però no els obliga a fer-ho en un format determinat i útil. A més a més, no conté cap disposició relativa a la transparència que forci als estats a fer públiques les seves activitats i decisions als seus propis ciutadans. Una altra llacuna important és que eximeix les municions de qualsevol registre que hi pugui haver.

Situacions actuals ens mostren exemples reals que il·lustren perquè aquest Tractat no funcionarà. Un dels arguments principals utilitzats a favor del TCA és que evitaria l'exportació d'armes de Rússia a Síria. Tanmateix Rússia (suposant que ratifiqués el Tractat; es va abstenir a l'hora de votar) autoritzaria aquestes exportacions amb els mateixos arguments que ho fa ara. De manera similar, un TCA efectiu hauria de prohibir que el Regne Unit exportés armament a països com l'Aràbia Saudita, on un govern absolutament autoritari continua reprimint la seva població i probablement hagi utilitzat equipament britànic per cometre, en els últims anys, violacions dels drets humans i crims de guerra a Bahrain i al Iemen. Tanmateix, el Regne Unit seguirà argumentant que el risc no és suficientment clar per aturar les exportacions, que les consideracions econòmiques i polítiques són més importants i que, en qualsevol cas, les principals vendes al país tenen lloc en el marc d'acords entre estats que queden fora de l'abast del TCA. El posicionament real del govern britànic va quedar palès quan, mentre s'adoptava el TCA a Nova York, ministres britànics es trobaven a Líbia —a bord d'un vaixell de guerra - promovent la venda d'armes en aquest país agitat.

Tristament, el Tractat està condemnat al fracàs. En els principals països exportadors, que són els que tenen més pes polític, encara no hi ha una opinió pública prou forta que s'oposi a les exportacions d'armes. El procés basat en el consens exigint pels Estats Units va tenir com a conseqüència que el Tractat s'establís amb els estàndards més baixos possibles i que els principals exportadors d'armes no permetessin la implantació d'estàndards superiors als que ja tenien. D'altra banda, alguns exportadors, com Rússia, poden negar-se a firmar o ratificar el TCA.

L'aprovació del Tractat va donar lloc a grans dosis d'autosatisfacció, però el suport d'organitzacions com Amnistia Internacional i Oxfam a un tractat que donarà el vistiplau al terrible sistema actual serà, amb tota probabilitat, decebedor. Algunes organitzacions, com la Campanya contra el Comerç d'Armes, al Regne Unit, no han volgut donar suport al Tractat. Conservaran la seva reputació, però, lamentablement, els activistes i els polítics segurament ignoraran encara més els seus arguments, basant-se, de forma incorrecta, en que el TCA ja ha solucionat els greus problemes del comerç d'armes.

Per als qui veuen el comerç d'armes com un obstacle per a la pau, el Tractat ha estat viciat des del començament. El preàmbul del Tractat reconeix els “interessos legítims d'ordre polític econòmic, comercial i de seguretat... en relació amb el comerç internacional d'armes convencionals”. El predecessor de la Carta de l'ONU, el Pacte de la Societat de Nacions, s'apropava més a la veritat fa quasi cent anys, quan deia que “la fabricació de municions i material de guerra per part d'empreses privades suscita objeccions sèries”.

[1] El seu blog és armourersfaith.wordpress.com i el seu compte de twitter @pace_nik.

El Tractat de Comerç d'Armes servirà per parar el pròxim Viktor Bout?

Kathi Lynn Austin

Fundadora i directora executiva de Conflict Awareness Project

Pel rus Andrei Kosolapov, l'hotel davant de la platja tropical era la tapadora ideal per llançar la seva empresa de tràfic d'armes. Amb vistes al mar blau turquesa i un bar amb força whisky, tot el que necessitava era l'aprovació del Govern de la República de Maurici a la seva sol·licitud d'un certificat d'operador aeri.

Quan vaig entrevistar a Kosolapov el juny de 2012 al White Shell Restaurant and Lounge, disposava d'avions, pilots, empreses fantasma i funcionaris locals corruptes. Només li faltava el vistiplau oficial per poder començar a fer contraban d'armes a algunes de les zones més conflictives del món: el Sudan, la República Democràtica del Congo i, possiblement, Síria. Fins i tot tenia una coartada eficaçment provada en cas que fos enganxat in fraganti amb les armes: al·legaria que només era un "transportista".

Kosolapov havia après els trucs del comerç al mercat negre d'un mestre, el seu antic cap Viktor Bout. Conegut com "el mercader de la mort", Bout va acumular milions amb els seus negocis, que esquivaven les sancions de l'ONU, i va evadir la seva responsabilitat durant quasi dues dècades aprofitant llacunes legals i lleis nacionals contradictòries, i gràcies a la falta d'un sistema internacional que regulés les operacions transfrontereres dels traficants d'armes. Bout havia pogut utilitzar l'excusa "només sóc un transportista" perquè pocs estats tenien una definició sòlida de "broker d'armes".

El terme tècnic "broker d'armes" (o "corredor d'armes") es refereix a l'intermediari que fa de pont entre els proveïdors d'armes i els que les disparen. Dels quatre actors principals implicats en una venda d'armes: proveïdor, broker, agent que efectua l'entrega i usuaris finals, només un facilita la transacció de principi a fi, el broker d'armes. I, ja que el broker és l'actor central que fa servir la tapadora d'un negoci legítim per desviar armes al comerç il·lícit, hauria de ser aquesta figura la que estigués regulada de la manera més estricta.

Els agents de l'ordre, els experts de l'ONU i els investigadors del tràfic d'armes –com jo– havien posat grans esperances en el Tractat de Comerç d'Armes (TCA), una nova eina internacional que faria més difícil als traficants il·legals exercir el seu negoci mortífer. Però, l'aprovació del TCA l'abril passat realment dificultarà les coses als caps del tràfic d'armes que esperen substituir a Viktor Bout?

La resposta a aquesta pregunta no es troba en el text del TCA sinó en la seva implementació efectiva.

Gràcies a la forta pressió de la societat civil i dels estats més progressistes, el TCA inclou una important secció sobre el "desviament", una tècnica clàssica utilitzada pels delinqüents que introdueixen als conductes il·lícits armes comprades legalment. Però, en canvi, la secció del TCA dedicada específicament al correatge és la més dèbil. L'article només conté dues frases igualades que no són suficients per crear l'estàndard internacional obligatori i el règim d'autoritzacions que haurien suposat un canvi significatiu per les desenes de milers d'innocents que cauen víctimes dels conflictes.

Molt pocs dels més de 52 països que disposen de lleis relatives als corredors d'armes, com el Regne Unit, tenen definicions que comprenen tota la diversitat d'intermediaris, incloent, per exemple, els transportistes i financers. Encara menys països requereixen el registre, l'obtenció d'autorització i la supervisió extraterritorial d'aquests actors. A més, sense una llista d'alerta mundial, els països desprevinguts continuaran tenint dificultats per distingir els operadors clandestins dels comerciants legítims.

Els promotors del Tractat senzillament no poden quedar-se parats i permetre als governs que regulin la qüestió dels brokers com millor els sembli. En el moment en què els estats comencen a utilitzar les directrius del TCA per promulgar lleis efectives, cal una acció concertada per abordar les carències del llenguatge imprecís del TCA en la qüestió del correatge d'armes. Per assegurar que els traficants d'armes il·lícits no eludeixen el nou reglament mundial, què haurien de veure's obligats a fer els governs?

Per començar, recomano aquestes "set regles d'or":

1. Establir una definició global de correatge: La definició ha de ser suficientment àmplia per cobrir la vasta gamma d'activitats que porten a terme els brokers d'armes. Per exemple, hauria d'incorporar a transportistes, agents financers, proveïdors d'assegurances i a tots els altres facilitadors.
2. Autoritzar i registrar: Les reglamentacions nacionals han d'incloure el registre de tots els corredors, fins i tot dels que operen extraterritorialment. També haurien d'exigir l'obtenció d'una autorització individual per cada transacció internacional d'armes.
3. Verificar, verificar i verificar: Tant els estats exportadors com els importadors haurien de verificar que els brokers involucrats estan registrats i autoritzats adequadament i que es controla que les armes transferides corresponen a les autoritzacions.
4. Portar la responsabilitat més enllà de les fronteres: Els estats han de regular les activitats dels seus ciutadans tant en el seu país com a l'estranger. Sense una aplicació extraterritorial, els traficants senzillament operaran en països amb una regulació o implementació dèbils.

5. Portar a terme un treball d'equip: Els estats haurien d'assistir-se proactivament els uns als altres en les investigacions i el processament dels brokers sospitosos. Aquest tipus de col·laboració farà més eficaç la persecució de traficants àgils i de xarxes criminals transnacionals.

6. Registrar i compartir: Els estats han de mantenir els registres adequats i intercanviar informació relativa a les activitats dels brokers. La capacitat d'assenyalar als brokers il·legals és clau per fer que aquests s'hagin de fer responsables dels seus actes.

7. Tipificar com a delictes i castigar: Les lleis nacionals haurien de tipificar els actes de corretatge il·lícit com a delictes i establir sancions adequades.

El Tractat de Comerç d'Armes té el potencial per canviar la situació de la lluita contra l'abús dels traficants d'armes. Amb l'objectiu de garantir que es desenvolupi el seu potencial per salvar vides, els estats han de recórrer el tram final d'aquest camí. Han de demostrar que tenen la voluntat política per superar el dèbil estàndard que regula el corretatge d'armes en el text del tractat. Haurien d'emular els països que ja posseeixen lleis sòlides, amb l'objectiu d'assolir, de manera efectiva, l'estàndard internacional més alt possible. Fins que això passi, el llegat dels mercaders de la guerra com Viktor Bout seguirà viu.

[1]Conflict Awareness Project és una organització no governamental internacional que investiga i porta davant de la justícia a traficants d'armes, mercaders de la guerra i xarxes delictives transnacionals que impulsen conflictes a tot el món.

La relació entre el Programa d'Acció de les Nacions Unides sobre les armes petites i el Tractat de Comerç d'Armes

Sarah Parker

Investigadora Sènior, Small Arms Survey

El Tractat de Comerç d'Armes (TCA) és un instrument internacional dissenyat per regular el comerç d'armes convencionals, incloses les armes petites i lleugeres. Suposa una aportació significativa al conjunt d'esforços internacionals i regionals posats en funcionament al llarg de l'última dècada per fer front als problemes associats a les transferències irresponsables d'armes i a la proliferació d'armes petites. Entre aquests, destaca el Programa d'Acció de les Nacions Unides per prevenir, combatre i eliminar el tràfic il·lícit d'armes petites i lleugeres en tots els seus aspectes (PoA, per les seves sigles en anglès)¹, aprovat pels estats membres de l'ONU l'any 2001. El propòsit d'aquest article és explorar la relació entre el TCA i el PoA, incloses les sinergies i les incoherències, i l'impacte pràctic i polític de la seva coexistència.

El PoA és un document políticament vinculant (però no legalment), que estableix un marc normatiu orientat a combatre el tràfic il·lícit d'armes petites i lleugeres. Cobreix una àmplia gama de disposicions que els estats han acordat adoptar, entre elles: el control de la fabricació d'armes petites i lleugeres, assegurant-ne un marcatge i un registre adequats; la regulació de les transferències internacionals (exportació, importació, trànsit i intermediació) d'aquestes armes; i la gestió dels arsenals estatals. Tanmateix, el PoA només cobreix les armes petites i lleugeres i no altres tipus d'armes convencionals. El TCA, en canvi, cobreix una varietat més àmplia d'armes², però només inclou una mesura de control principal: el control de les transferències internacionals (exportació, importació, trànsit o transbordament i intermediació)³. Tots dos instruments se solapen doncs pel que fa a les disposicions relatives a les transferències internacionals d'armes petites i lleugeres.

Tenint en compte que el TCA se centra exclusivament en les transferències internacionals, no sorprèn que moltes de les seves disposicions siguin més detallades que les seves equivalents en el PoA. Per exemple, el PoA inclou un compromís per part dels estats d'"avaluar les sol·licituds d'autoritzacions d'exportació", però tret d'una referència general al "dret internacional pertinent" i una referència específica al risc que les armes es desviïn al comerç il·legal, no especifica els tipus de riscos als quals els estats haurien d'estar atents a l'hora de decidir si autoritzen o no una exportació d'armes petites i lleugeres⁴. El TCA, en canvi, inclou una llista dels riscos potencials als quals els estats haurien i han de prestar atenció quan prenen una decisió relativa a una exportació (com per exemple si les armes podrien ser utilitzades per cometre o facilitar violacions greus del dret internacional humanitari o dels drets humans), així com un procés detallat que cal seguir quan es realitza la avaluació dels riscos⁵. Així, el TCA complementa les normes del PoA relatives als controls de les transferències internacionals perquè les seves disposicions relatives a les autoritzacions per exportar són relativament fortes.

Però, per altra banda, hi ha disposicions del TCA que són menys completes que les seves equivalents en el PoA. Per exemple, mentre que d'acord amb el PoA els estats es comprometen a establir "lleis, reglaments i procediments administratius" sobre trànsit⁶ els estats parts del TCA tenen una obligació condicional de prendre les mesures adequades per regular, "quan sigui necessari i factible", el trànsit o el transbordament⁷. Pel que fa la intermediació, amb el PoA els estats es comprometen a desenvolupar lleis nacionals o procediments administratius adequats que regulin la intermediació així com les sancions apropiades per a la intermediació il·legal⁸. Per la seva banda, en virtut del TCA, els estats prendran "mesures" per regular la intermediació de conformitat amb la seva legislació nacional. Però aquesta obligació bàsica es veu debilitada pel llenguatge condicional, segons el qual aquestes mesures poden incloure l'exigència als intermediaris que es registrin o que obtinguin una autorització per escrit⁹.

I el que és pitjor, el TCA conté disposicions que donen un pas enrere respecte a normes recents. Per exemple, mentre que d'acord amb el PoA, els estats estan obligats a mantenir registres "complets i precisos" de les transferències d'armes petites i lleugeres (inclou exportacions, importacions i trànsits) "durant el major temps possible" i l'Instrument internacional de localització¹⁰ estipula que aquests registres haurien de ser conservats indefinidament o, com a mínim, 20 anys, el TCA només estipula que els estats hauran de mantenir registres de les autoritzacions d'exportació i de les exportacions reals i se'ls anima a mantenir registres de les importacions i els trànsits "durant un mínim de deu anys"¹¹.

En resum, el TCA ajuda a crear paràmetres de referència i desenvolupa alguns dels compromisos del PoA que manquen d'especificitat, com l'avaluació dels riscos associats a les exportacions. També reforça una sèrie de compromisos en l'àmbit nacional i converteix alguns dels compromisos del PoA en obligacions legalment vinculants. Ara bé, queda per veure si el fet que ara siguin compromisos legalment vinculants (per als estats) millora la implementació en la pràctica d'aquests compromisos per part dels estats. En quant a les disposicions del TCA que són més dèbils que les seves equivalents en el PoA, les discrepàncies entre tots dos podrien conduir a una erosió dels compromisos existents o de la seva rellevància i a una rebaixa en els paràmetres de referència recents relatius al control de les armes petites i lleugeres.

El procés del PoA també aporta algunes lliçons (negatives) apreses en relació amb la implementació. Per exemple, la falta d'especificitat i de paràmetres de referència en el text del PoA fa més difícil avaluar la seva implementació, fet que es veu accentuat per l'absència d'un mecanisme formal de seguiment. A més, van fer falta massa anys i diversos intents per desenvolupar un model d'informe apropiat¹². També ha sigut molt lent el desenvolupament d'unes directrius sobre els requeriments per a la implementació de cada un dels compromisos del PoA. Cal esperar que en el procés del TCA s'evitin aquests terminis excessius.

El TCA ha atret molta més atenció internacional que el PoA i és molt probable que segueixi sent així. Això pot conduir a la competència entre els dos instruments per obtenir finançament i recursos per a la seva implementació. Així mateix, existeix el perill que els estats prioritzin la implementació del TCA sobre el PoA, ja sigui perquè el finançament per als projectes relacionats amb el TCA sigui més fàcil d'obtenir, ja sigui perquè perceben que el TCA substitueix el PoA o que, d'alguna manera, fa que aquest resulti redundant. Aquesta última percepció significaria no haver entès la relació entre tots dos instruments.

En molts aspectes, el TCA complementa i reforça les disposicions del PoA relatives a les transferències internacionals, però no pot i no hauria de ser vist com a substitut del PoA en la seva totalitat. El control de les transferències internacionals no és més que un dels aspectes del PoA, entre una àmplia gama de mesures de control de les armes. I per a molts estats membres de l'ONU, entre ells molts que han lluitat perquè les armes petites i lleugeres siguin incloses en el TCA, els problemes relatius a les armes petites i lleugeres als que s'enfronten tenen menys a veure amb els controls inadequats de les transferències internacionals i més amb la gestió i el control de les armes petites i lleugeres que ja es troben dins dels seus territoris. Que aquests estats destinin els escassos recursos dels quals disposen a establir elaborats sistemes de control de les exportacions amb l'objectiu de donar compliment al TCA, mentre que les prioritats nacionals poden ser altres –fer front a les desaparicions d'armes dels arsenals estatals o millorar el marcatge i manteniment de registres – seria, com a mínim, desafortunat.

L'adopció del TCA representa una fita en el desarmament multilateral i té el potencial de contribuir a reforçar els controls de les transferències internacionals que regeixen les armes convencionals, incloses les armes petites i lleugeres. Tanmateix, a pesar que el TCA inclou les armes petites i lleugeres, el PoA segueix sent el marc més complet i universal pel control de les armes petites que compromet a tots els estats que són membres de l'ONU. Tots dos instruments són necessaris, però cap d'ells complirà els seus objectius declarats si no s'implementen.

[1] Document de l'ONU A/CONF. 192/15.

[2] A més de les armes petites i lleugeres, el TCA cobreix: carros de combat, vehicles cuirassats de combat, sistemes d'artilleria de gran calibre, avions de combat, helicòpters d'atac, bucs de guerra, míssils i llançamíssils (Article 2(1)), així com, parcialment, municions (Article 3) i parts components (Article 4).

[3] TCA, Article 2(2).

[4] PoA, II.11.

[5] Veure TCA, Articles 6 i 7.

[6] PoA, II.2 i 12.

[7] TCA, Article 9.

[8] PoA, II.14.

[9] TCA, Article 10.

[10] L'Instrument internacional per permetre als estats identificar i rastrejar, de forma oportuna i fidedigna, armes petites i lleugeres il·lícites —conegut com l'Instrument internacional de localització, o ITI, per les seves sigles en anglès—, que va sorgir a partir del procés del PoA i va ser adoptat pels Estats membres de l'ONU l'any 2005, se centra en el marcatge, el manteniment de registres i el rastreig de les armes petites i lleugeres.

[11] TCA, Article 12.

[12] De fet, algunes de les persones que van participar en el procés pensen que el model actual d'informe encara es queda curt.

Lliçons apreses: com les ONG han contribuït a l'èxit del TCA

Roy Isbister i Kloé Tricot O'Farrell

Saferworld

L'aprovació del Tractat de Comerç d'Armes (TCA), el 2 d'abril de 2013, constitueix la culminació de quasi 20 anys de campanyes d'organitzacions no governamentals (ONG) a favor de la regulació del comerç internacional d'armes convencionals. D'aquest procés se'n poden extreure moltes lliçons. Mentre que algunes d'elles són evidents, com la necessitat de generar credibilitat tècnica i la importància de formar aliances, altres no ho són tant. Aquest article posa de relleu algunes d'aquestes lliçons perquè siguin tingudes en compte en l'actual procés de firma, ratificació i implementació, així com en altres campanyes internacionals.

Primer de tot, davant de processos llargs i replets de fracassos, contratemps i decepcions, els promotors de campanyes no han de perdre de vista el que volen aconseguir. La campanya inicial propugnava un "Codi de conducta internacional sobre les transferències d'armes" i no va aconseguir prou suport perquè es va considerar excessivament ambiciosa. En resposta, les ONG van reformular-la en una expressió de les obligacions ja existents dels estats en virtut del dret internacional. Formular de nou el primer paquet els va permetre mantenir-se lleials als principis i a la lògica que el motivaven i a l'hora captar l'interès d'un nombre creixent d'estats i fer així possible que el procés del TCA seguís endavant.

Un altre moment crític va ser el fracàs de la primera conferència de negociació, la conferència diplomàtica sobre el TCA de juliol de 2012 (DipCon1), en la qual s'havia d'aprovar l'esborrany del text del tractat (CRP.1). Les ONG havien advertit dels perills de la "regla del consens" que regia el procés del TCA i atorgava a cada un dels estats la potestat de bloquejar-lo. En aquest cas, la petició per part dels Estats Units de més temps per revisar el text va condemnar la DipCon1 al fracàs. Això va suposar, en aquell moment, una gran decepció per a les ONG. Tanmateix, aprofitant l'impuls generat per la DipCon1, una sèrie de grups de la societat civil van fer pressió abans i durant el següent Primer Comitè de la Assemblea General de l'ONU perquè s'aprovés una resolució que (1) disposés la celebració d'una altra conferència diplomàtica (DipCon2) i (2) abordés les deficiències de procediment de la DipCon1 (és a dir, la regla del consens i l'absència d'un mecanisme de seguiment en cas de no arribar a un acord). Un cop fixada la DipCon2 pel març de 2013, les ONG van treballar per enfortir les disposicions del CRP.1 i van animar el president designat perquè utilitzés aquest text com a base a partir de la qual construir clàusules més fortes en comptes d'utilitzar-lo com a punt de partida per eventuais negociacions a la baixa. Vist en perspectiva, el resultat de la DipCon1 va ser probablement el millor que podia haver passat, ja que el text proposat al final de la DipCon2 era més potent que el CRP.1. I, encara que la DipCon2 tampoc va aconseguir arribar al consens, el seu text final va ser aprovat mitjançant votació a l'Assemblea General la setmana següent.

Segon, les ONG s'han d'identificar i comprometre's amb els estats més favorables, treballant amb ells per dur el procés endavant. L'idea del TCA va tenir el suport, inicialment, per organitzacions de la societat civil i per diversos estats petits. Va ser l'anunci, l'any 2004, que el Regne Unit –com a conseqüència de la forta pressió de la societat civil– donava suport a l'idea, el que va donar un fort impuls a la campanya. A continuació, els Estats membres de la Unió Europea, així com nombrosos estats d'Àfrica i d'Amèrica Llatina, també van decidir donar-hi suport. Això va portar el projecte a l'ONU i va fer que s'incloués a l'agenda de l'Assemblea General menys de dos anys després.

Tercer, existeixen avantatges reals en mirar d'aconseguir els objectius de les campanyes internacionals a través de l'ONU, sempre que sigui possible. Efectivament, el projecte del TCA va guanyar una enorme credibilitat i va obtenir un gran impuls un cop va arribar a l'àmbit de l'ONU. A partir d'aquell moment, tots els actors clau van estar d'acord en què l'ONU era el millor fòrum per a les negociacions. La memòria dels processos d'Ottawa i Oslo i la consciència que la negociació fora de l'ONU podia ser una opció per al TCA en cas que s'encallés a l'ONU va fer que se centrés més l'atenció i va ajudar a que les coses seguissin cap endavant.

Ara bé, és cert que la lentitud dels procediments de l'ONU va frenar l'aprovació del TCA. Quan la resolució de l'Assemblea General de 2009 sobre el TCA va establir un full de ruta per a una conferència de negociació el 2012, els Estats Units van insistir en què s'incloués la ja mencionada "regla del consens". Les ONG i diversos governs van expressar la seva preocupació que allò paralitzaria el procés del TCA i/o produiria un resultat que el situaria en el mínim comú denominador, com va passar a la Conferència de Desarmament, però en va. Malgrat que després es va veure que aquests temors havien estat exagerats, la regla del consens era realment un fre considerable per al progrés – va impedir que les DipCon arribessin a l'aprovació d'un tractat – i va forçar els estats favorables a assolir compromisos amb els estats que hi havien mostrat poc interès. Tanmateix, com ja s'ha mencionat, el llenguatge de la resolució més recent de l'Assemblea General va canviar les regles del joc. Va crear un mecanisme per el qual, si la Conferència no aconseguia aprovar el TCA per consens, es podia tornar a l'Assemblea General, on podia ser aprovat per majoria, que és exactament el que va passar el 2 d'abril de 2013. Això pot tenir efecte en futures negociacions en el sentit que els estats que tractin de frustrar la voluntat d'una aclaparadora majoria ara corren el risc que la seva intransigència sigui castigada –mitjançant un canvi a un procés basat en l'aprovació per majoria– en comptes de ser recompensada, com ha passat sovint.

Finalment, donar resposta als nombrosos reptes d'una campanya internacional requereix una coalició d'ONG extensa i ben organitzada. El 2003, el llançament de la campanya Armes sota Control en més de 100 països va permetre que el procés del TCA pogués atreure un públic molt més ampli. Durant la campanya, que va durar una dècada, la Coalició es va convertir en un motor de procés, tant fora com dins de l'ONU. Però treballar amb un gran nombre de socis exigeix també trobar un delicat equilibri. La Coalició necessitava un estructura de lideratge relativament simplificada i eficaç, capaç de prendre decisions i servir de guia en entorns a vegades tensos i ràpidament canviants i, al mateix temps, havia de ser inclusiva i brindar a tots els seus membres oportunitats perquè es comprometessin de manera significativa. Armes sota Control va haver de lluitar constantment per mantenir aquest equilibri, però al final, a través de la seva experiència compartida, va poder donar suport analític, jurídic i tècnic eficient i ràpid als estats. A l'hora, gràcies al seu ampli compromís, va ser capaç de convocar i motivar a gent de tots els racons del món i va contribuir, a través de la investigació i la incidència davant els governs i de les campanyes públiques a la creació d'un tractat.

PER SABER-NE MÉS

De la gran quantitat d'informació que es pot trobar a internet sobre el comerç d'armes, hem fet una selecció de pàgines web, discursos, informes, documents i articles rellevants de diferents actors: fonts oficials, ONG, think tanks i altres actors destacats internacionalment. També hem afegit una secció de tractats regionals de comerç d'armes.

Podeu accedir a la webgrafia seleccionat en la versió en línia d'aquest document:
<http://www.icip-perlapau.cat/revista/numero-16-maig-2013/lsaber-ne-mes-19>

Documents sobre el Tractat de Comerç d'Armes (TCA):

- El Tractat de Comerç d'Armes adoptat per l'Assemblea General de Nacions Unides el 2 d'abril de 2013 (traducció no oficial feta per l'ICIP).
- Esborrany de l'informe de la conferència final de Nacions Unides sobre el TCA. (26/03/2013)

Votacions de la resolució sobre el TCA a l'Assemblea General de Nacions Unides:

- Resultat de les votacions de l'Assemblea General de la resolució 67/234B sobre el TCA. (02/04/2013)
- Mapa interactiu indicant l'orientació del vot de la resolució sobre el TCA. (02/04/2013)

Discursos fets a la conferència final sobre el TCA (18-28 de març del 2013)

- Discurs conjunt llegit pel representant de Ghana en representació de 103 països. (25/03/2013)
- Discurs conjunt llegit pel representant de França en representació de la Xina, França, Rússia, el Regne Unit i els Estats Units. (18/02/2013)
- Discurs conjunt llegit pel representant de Mèxic en representació de 108 països. (18/03/2013).
- Discurs conjunt llegit pel representant de Perú en representació d'11 països. (18/03/2013).
- Discursos dels representants del Brasil (18/03/2013); l'Índia (18/03/2013); Israel (18/03/2013); Rússia (18/03/2013); l'Estat espanyol (26/03/2013); el Regne Unit (18/03/2013); i els Estats Units (25/03/2013) durant les discussions sobre el TCA.
- Discursos fets per la coalició d'organitzacions no governamentals Control Arms durant la conferència sobre el TCA (març del 2013).

Comunicats d'organitzacions internacionals després de l'aprovació del TCA:

- Comunicats fets pel Secretari General de Nacions Unides (02/04/2013), l'Alta Representant de la UE en política exterior i política de seguretat (02/04/2013), i la Directora de la Comissió de la Unió Africana (03/04/2013).

Informes i documents fets per ONG en relació al comerç d'armes:

- Informe de Control Arms: Finishingthejob: Delivering a bullet-proof ATT. (Octubre del 2012)
- Informe de Control Arms: Import and Transit Considerations in an ATT: Findings Based on Case Studies of Barbados, Estonia, and Namibia. (Març del 2012)
- Informe especial d'Arms Control Association: UN General Assembly Adopts Arms Trade Treaty In Overwhelming Vote. (Maig del 2013)
- Document informatiu d'Oxfam International i Saferworld: Getting it right: The pieces that matter for the ATT. (12/03/2013)
- Document informatiu d'Oxfam International: The final countdown: A historical opportunity to deliver an ATT that saves lives. (Juliol del 2012)
- National Implementation of the proposed Arms Trade Treaty: a Practical Guide feta per CITS, Saferworld i Oxfam International. (14/07/2010)

- Informe d'Amnistia Internacional: No arms for atrocities or abuses: Commit to an effective ATT. (Gener del 2012)
- Informe d'Amnistia Internacional: Sudan: No end to violence in Darfur: Arms supplies continue despite ongoing human rights violations. (Gener del 2012)
- Anàlisi sobre el TCA feta per WILPF: Preventing armed gender based violence: a binding requirement in the new draft ATT text. (28/03/2013)
- Reacció de WILPF després de l'adopció del TCA (02/04/2013)

Informes, anàlisis i butlletins fets per instituts de recerca i think tanks sobre la regulació del comerç d'armes:

- Informe del PRIO: Aiming for control: The need to include ammunition in the ATT. (2013)
- Informe del PRIO: Progressing Towards an Arms Trade Treaty. (2008)
- Actualització del butlletí del SIPRI (assaig): Will the arms trade treaty be stuck in the past? (Març del 2013)
- Arms Trade Treaty Monitor No. 6.3, fet pel SIPRI. (Març del 2013)
- Document de SIPRI UNIDIR: Implementing the Arms Trade Treaty: Reporting International Arms Transfers. (2012)
- Document d'anàlisi de política internacional de FES New York: From Preparations to Negotiations for an Arms Trade Treaty. (Març del 2012)
- Informe de GRIP: Le traité sur le commerce des armes: Les enjeux pour 2012. (2011)
- Comentari d'EastWestInstitute: EastWest Direct: The UN Arms Trade Treaty. (Abril del 2013)
- Document de formació acadèmica número 2 de Geneva Academy: The Draft Arms Trade Treaty. (Octubre del 2012)
- Monogràfic ANUE: Las Naciones Unidas aprueban el Tratado de Comercio de Armas. (Abril del 2013)
- Llibre de l'Escola de Cultura de Pau de la UAB: La segunda oleada del desarme. (2012)

Materials de l'ICIP sobre la regulació del comerç d'armes:

- Policy paper de l'ICIP: 2013: Una oportunitat única per al Tractat de Comerç d'Armes (Desembre del 2012)
- Working paper de l'ICIP: New developments of peace research: The impact of recent campaigns on disarmament and human security. (Desembre del 2011)
- Revista Per la Pau/Peace in Progress: Negociant el Tractat de Comerç d'Armes. (Juliol del 2012)
- Revista Per la Pau/Peace in Progress: L'agenda de desarmament i de limitació d'armaments. (Desembre del 2009)
- A la biblioteca de l'ICIP hi ha més informació sobre el comerç d'armes. Una selecció d'articles acadèmics i de llibres relacionats amb el tema es pot trobar en aquest enllaç.

Tractats regionals de comerç d'armes:

- Posició Comuna del Consell de la Unió Europea definint lleis conjuntes per regular les exportacions de tecnologia i equipament militars. (08/12/2008)
- Codi de Conducta del Consell de la Unió Europea sobre exportació d'armament. (05/06/1998)
- Protocol de Nairobi per la prevenció, el control i la reducció d'armes petites i lleugeres a la regió dels Grans Llacs i a la Banya d'Àfrica. (21/04/2004)
- Codi de Conducta dels països de l'Amèrica Central sobre les transferències d'armes, municions, explosius i altres materials relacionats. (30/06/2006)
- Pla d'acció de l'OSCE en armes petites i lleugeres. (26/05/2010)
- Resolució 6625 de la Lliga Àrab per combatre el tràfic il·lícit d'armes petites i lleugeres. (04/03/2006)

ENTREVISTA

Jordi Armadans, director de FundiPau

Javier Alcalde

Tècnic de l'Institut Català Internacional per la Pau

Jordi Armadans, politòleg i periodista, és el director de FundiPau. Com a membre de la coalició Armes sota Control, ha seguit les negociacions del TCA des de Nova York.

Catalunya ha participat activament en el procés de negociació del TCA. Per què?

A Catalunya hi ha una sensibilitat especial en els temes de pau que fa que, tot i ser un país petit i sense participació directa en molts afers diplomàtics i polítics en l'àmbit internacional, hi hagi un seguiment de moltes qüestions relacionades amb la pau. Comparat amb altres països, que són més grans, són estats i tenen diplomàcia, etc., a Catalunya hi ha hagut una visió d'entendre que l'aprovació del TCA era un procés important i que no en podíem quedar despenjats. A més, ha tingut les dues potes: la de la societat civil activista, implicada en la campanya directament, i la part d'un centre d'anàlisi i de recerca, que també és una dimensió important.

De quines maneres concretes hem contribuït a que ara tinguem aquest tractat?

Bàsicament de tres maneres: a) sensibilització, perquè nosaltres som molt conscients de la problemàtica del comerç d'armes, del gravíssim impacte humanitari de la proliferació i el descontrol de les armes, però això no és un tema conegut i cal donar a conèixer aquesta realitat i el fet que cal fer alguna cosa; b) connexió amb la xarxa internacional, participar en les campanyes, en els moments i en les accions internacionals, així com la participació física al procés diplomàtic; i c) incidència política, el contacte amb el Govern espanyol per veure que realment n'estigui al cas, que participi a les conferències diplomàtiques, etc.

Contactes també amb el Govern andorrà?

Andorra és un estat molt petit i la seva gent a Nacions Unides està col·lapsada per milions de processos en els quals han de participar i, per tant, hi ha moltes coses en les que no tenen capacitat de ser presents. És cert que a través de la informació que els hi vam passar, de l'estímul que els hi vam fer, es van implicar i van sumar el seu vot i la seva presència a la part final del procés. És un element del qual estem molt contents.

En l'àmbit institucional, quin ha estat el rol dels ajuntaments i/o del Parlament?

Un procés molt maco que s'ha fet a pocs països va tenir lloc el juny de l'any passat, abans de la conferència diplomàtica. La quantitat d'ONG, ajuntaments, el Parlament de Catalunya... que es va aconseguir mobilitzar perquè expressessin públicament el seu suport al TCA demostra que la sensibilització que es va fer aquí genera més sensibilització, perquè se'n parla més als mitjans de comunicació, però alhora també obliga als governs respectius a estar més al cas del tema. En aquest sentit, el TCA va aixecar un suport social i institucional important.

Quina és la relació entre la campanya pel TCA i les campanyes anteriors?

És interessant, perquè és molt poc conegut el fet que probablement l'element previ més antic de coordinació d'ONG és una campanya que es va iniciar a l'Estat espanyol: Hi ha secrets que maten, del 1994, en la qual Vicenç Fisas, una persona amb un gran lideratge i expertesa en aquest tema, impulsa i aconsegueix que ONG que no són del moviment per la pau s'impliquin: Amnistia Internacional, Intermón, Metges sense Fronteres i Greenpeace.

Què es demanava amb Hi ha secrets que maten?

Demanàvem que no hi hagués tanta opacitat i que hi hagués més transparència en el comerç d'armes espanyol. El fet que ONG molt grans treballassin plegades per un tema com aquest va ser una part de l'experiència interessant, que després es va replicar. Per tant, hi ha un fil que ve molt de lluny, però que també ha influït en l'àmbit internacional.

Recuperant la idea amb la que iniciàvem aquesta conversa, creus que als partits polítics catalans hi ha consens sobre la política exterior que s'hauria de fer des d'aquí?

Penso que la sensibilitat de la que he parlat abans s'ha contagiada socialment i, d'alguna manera, els actors polítics beuen i participen d'aquesta tradició. De fet, en tots els processos de desarmament internacional en els quals hem participat i

hem demanat al Parlament de Catalunya que es nullés, ho ha fet i, a més, amb tots els partits polítics, en unanimitat: en el TCA, en les armes nuclears, les bombes de dispersió i les armes lleugeres. També cal destacar el fenomen de l'objecció de consciència. Moltíssims joves d'aquests països van fer-se objectors i insubmisos. Això és un pòsit que fa que molta gent tingui present que Catalunya té una certa significació en els temes de pau i qualsevol partit que pensi en quin paper hauria de tenir Catalunya en el futur en l'escena internacional no ho pot obviar.

TRIBUNA

La prohibició de les armes nuclears

Richard Moyes

Soci Director, Article 36

L'actitud de la comunitat internacional davant l'existència d'armes nuclears està experimentant una transformació. El renovat interès en les catastròfiques conseqüències humanitàries que causaria la utilització d'armes nuclears està afavorint el sorgiment de noves aliances entre estats, organitzacions internacionals i societat civil, aquesta última sota el paraigües de la Campanya Internacional per l'Abolició de les Armes Nuclears (ICAN, per les seves sigles en anglès). En aquestes noves aliances, forjades a partir de l'horror que susciten les implicacions a mitjà i llarg termini de la detonació d'armes nuclears, s'hi troben les bases d'un moviment que avança cap a un tractat que prohibeixi les armes nuclears i proveeixi el marc per la seva eliminació.

L'ús d'una arma nuclear en una àrea densament poblada mataria de manera immediata a desenes, per no dir centenars, de milers de persones: mares, pares i fills. Altres centenars de milers quedarien vius, però ferits, en un entorn devastat i tòxic, en el qual la capacitat per donar-los assistència seria clarament insuficient davant una aclaparadora demanda. Més enllà dels efectes directes –llum engegadora, calor abrasadora, pressió esclafadora de l'onada expansiva i radiació verinosa-, una detonació nuclear causaria també la paralització de les comunicacions i la destrucció de les infraestructures de les que depèn la societat. I, si una única detonació nuclear causaria destrosses immediates i a llarg termini d'un abastament inacceptable, l'ús de múltiples armes nuclears comportaria, a més, el risc que es produïssin canvis atmosfèrics que afectarien la producció mundial d'aliments i inclús persones que viuen en àrees allunyades de la zona de conflicte moririen de gana.

Els dies 4 i 5 de març del 2013, es van reunir a Oslo (Noruega) representants de 127 països, juntament amb organitzacions internacionals i membres de la societat civil, d'ICAN, per analitzar aquests fets. En resum, el president conclouia que:

- És poc probable que algun estat o organisme internacional sigui capaç d'afrontar adequadament l'emergència humanitària immediata causada per la detonació d'una arma nuclear i proporcionar suficient assistència als afectats. A més, és possible que no sigui possible aconseguir les capacitats necessàries, encara que s'intentés.
- L'experiència històrica d'utilització i realització de proves d'armes nuclears ha demostrat els seus efectes devastadors, immediats i a llarg termini. Les circumstàncies polítiques han canviat, però el potencial destructor de les armes nuclears segueix existint.
- Els efectes de la detonació d'una arma nuclear, independentment de la seva causa, no quedarien confinats dins d'unes fronteres nacionals, sinó que afectarien de manera significativa a estats i persones en un àmbit regional i mundial.

En el marc d'aquestes conclusions, el Govern de Mèxic va anunciar que organitzaria una conferència de seguiment d'Oslo (probablement a principi de l'any 2014) i altres estats van manifestar també la seva voluntat d'allotjar futures reunions.

Si bé "organitzar més reunions" no representa, en sí mateix, un canvi de rumb respecte el que és usual en el món de la diplomàcia, el contingut, el to i la composició de la trobada d'Oslo va representar un sorprenent punt i a part respecte els debats més o menys moribunds sobre armes nuclears que es produeixen habitualment.

La decisió presa pels cinc estats que tenen armament nuclear i membres permanents del Consell de Seguretat de les Nacions Unides (els P5) de boicotejar la reunió va fer possible que una sèrie de delegacions d'altres estats reconeguessin que es tractava d'una qüestió humanitària sobre la qual tenien el dret a opinar i davant la qual tenien la responsabilitat de buscar solucions. El boicot dels P5 s'entén com a resultat, en primera instància, de les demandes de França, que desitjava una justificació col·lectiva per la seva absència. Però les afirmacions del Regne Unit i altres països segons les

quals la reunió d'Oslo constituïa una "distracció" van ser percebudes com una mostra d'insensibilitat davant del tema que es tractava i del material que es presentava. Costa entendre que l'anàlisi detallada dels mecanismes que podrien causar milers de morts i ferits pugui veure's com una distracció del pensament seriós sobre com aquestes armes haurien de ser considerades. Un cop adoptada una posició comuna contra la participació a Oslo, resulta molt improbable que aquests estats participin en altres trobades posteriors que segueixin aquesta línia de treball.

Tot i que, a primer cop d'ull, la no participació d'aquests estats que tenen armament nuclear pugui semblar un problema, en realitat resulta beneficiós pel procés perquè facilita l'apoderament d'altres països, un poder que és vital per canviar les lleis internacionals relatives a les armes nuclears. Durant massa temps, tot el poder de negociació s'ha donat als estats que s'aferren a aquestes armes (tot i els seus compromisos retòrics en sentit contrari). L'actual i creixent moviment està construït a partir d'una consideració basada en fets sobre l'amenaça humanitària que suposen les armes nuclears, i la seva audàcia rau en rebutjar convertir-se en hostatge dels estats que tenen armament nuclear.

L'ONG, amb seu al Regne Unit, Article 36 ha suggerit tres "marcs" clau per un tractat de prohibició de les armes nuclears. Primer, un tractat de prohibició de les armes nuclears no entraria en contradicció amb els instruments internacionals ja existents relatius a les armes nuclears, sinó que els complementaria. No es tracta de rebutjar o protestar contra els progressos aconseguits en altres fòrums. Segon, el tractat també hauria de complementar, ampliar i reforçar les actuals "Zones Lliures d'Armes Nuclears", que avui cobreixen uns 115 països. No hauria de ser formalment dependent d'aquestes zones, però proveiria una arquitectura que permetria que qualsevol estat individual pogués participar en aquest reuig legal de les armes nuclears, fins i tot si els seus veïns no estan preparats per fer-ho. Finalment, amb tractats de prohibició ja vigents respecte les armes químiques i biològiques, les armes nuclears són les úniques armes de destrucció massiva que encara no estan completament il·legalitzades. El procés resoldria aquesta anomalia i faria que les armes nuclears fossin clarament il·legals.

Il·legalitzar les armes nuclears determinaria, al seu torn, de quina manera es debat sobre elles i com són considerades en el món. Afectaria la manera en què els estats que formaran part d'aquest tractat podrien invertir o col·laborar en la fabricació, emmagatzematge o ús per part de tercers d'armes nuclears. I el que és més important, reforçaria encara més l'estigma contra aquestes armes, canviant el marc on es desenvolupa el debat internacional sobre elles, augmentant considerablement la pressió a favor del desarmament i fent que es replantegessin les actuals decisions de "modernització" en una sèrie d'estats que tenen armament nuclear. I serviria per reafirmar que la comunitat internacional no s'ha relaxat, acceptant l'amenaça que suposen aquestes armes, sinó que continua veient les armes nuclears com un horror inacceptable a mans d'uns pocs.

Buscant una resolució al conflicte palestí?

Ricard González

Periodista i polític

Per marcar distàncies amb el seu predecessor, George Bush, l'aleshores senador Barack Obama va insistir durant la campanya presidencial de 2008 que portar la pau a Terra Santa seria un dels seus grans objectius des del primer dia de la seva presidència. I va complir la seva promesa, impulsant ràpidament el relançament de les converses de pau. Però no va ser capaç d'acompanyar amb fets el seu propòsit d'aportar una visió més equilibrada al conflicte. Netanyahu es va negar a complir la condició de congelar la construcció de nous assentaments. El president li va consentir, i va perdre la credibilitat com a mediador a ulls de Mahmud Abbas, enterrant la possibilitat d'entrar en una negociació substantiva sobre els eixos del conflicte.

Des d'aleshores, en comptes de buscar una solució final, la Casa Blanca s'ha limitat a manejar el conflicte per evitar un esclat de violència. I tot això sense moure's un centímetre de la ja tradicional posició nord-americana de suport incondicional a l'estat hebreu, una postura que no està clara si respon a la seva visió del conflicte o a un exercici de pragmatisme. Consumit ràpidament el seu capital polític per la crisi econòmica, i assetjat per les acusacions republicanes de tebiesa en la defensa d'Israel, Obama sovint ha adoptat una posició defensiva en aquest tema.

Arribats en aquest punt, la gran pregunta és si durant el segon mandat Obama recuperarà l'ambició dels inicis de la seva presidència i intentarà passar a la història com l'artífex de la consecució de l'esmunyedissa solució al conflicte de l'Orient Mitjà. En aquests moments, amb Mahmud Abbas completament deslegitimat, i després de la victòria del falcó Netanyahu a les eleccions legislatives d'Israel, la perspectiva d'un acord de pau sembla una autèntica quimera.

Tot i això, almenys a nivell retòric, el president nord-americà s'ha implicat en el vesper palestino-israelià. El març passat va realitzar la seva primera visita a Israel i als territoris ocupats des de la seva elecció l'any 2008. Entre renovades promeses d'amistat eterna entre els Estats Units i Israel, la seva visita va ser ben acollida entre els ciutadans israelians. No tan sols ho van reflectir els mitjans de comunicació, sinó que una enquesta detectava un increment important entre els israelians que veuen a l'inquilí de la Casa Blanca com un mediador honest. Així doncs, al començament del seu segon mandat, Obama acumula un capital polític important a l'estat hebreu. No pot dir-se el mateix del costat palestí.

El flamant secretari d'Estat, John Kerry, també ha dedicat part de les seves energies des que va assumir el seu càrrec, succeint a Hillary Clinton, a relançar les converses de pau entre el Govern israelià i el líder de l'Autoritat Nacional Palestina. Les negociacions es troben estancades des de fa més de tres anys a causa de la negativa de Netanyahu de congelar la construcció d'assentaments. Davant el fracàs del seu anterior intent de negociació, aquesta vegada Washington pretén aparcar la qüestió dels assentaments, pressionant als líders palestins per iniciar les converses amb una nova concessió. I és que, des de fa anys, aquesta era una precondició irrevocable pels líders palestins.

Ningú a la regió sembla creure que la iniciativa tingui cap perspectiva d'èxit. Probablement, el sentiment és compartit al Departament d'Estat. El gest més aviat s'interpreta com la voluntat de mostrar que l'administració almenys ho ha intentat, confiant que per minúscula que sigui, l'esperança d'un acord pot evitar una nova conflagració com la que va tenir lloc a Gaza a finals de l'any passat.

Per si les constants del conflicte no el fessin intractable des de fa dècades, la seva evolució durant els últims anys encara dificulta més l'empresa. El progressiu viratge a la dreta del mapa polític israelià, l'agria divisió intra-palestina, i l'augment dels colons posa en dubte fins i tot que els paràmetres de resolució del conflicte, basats en la creació de dos estats, encara siguin viables. De fet, a poc a poc, creix el suport a la solució d'un sol estat, si bé encara és minoritària.

La primavera àrab també ha alterat l'equació del conflicte, cosa que pot portar a un replantejament del mateix per part de la comunitat internacional. L'ascens al poder de l'islamisme moderat a Egipte ha permès a Hamàs trencar l'aïllament internacional impulsat per Washington. Caldrà veure fins on arriben les mostres de solidaritat dels països àrabs amb els palestins en aquest nou temps polític, i si això força Israel a modificar la seva estratègia, basada en un enfocament militar del litigi.

Processos judicials contra Shell: Un primer pas cap a la reparació de les víctimes

Gerardo Ríos

Coordinador de l'Equip d'Empreses d'Amnistia Internacional, Secció espanyola

Des de que es va descobrir petroli al Delta del Níger l'any 1956, la seva extracció ha generat ingressos de més de 600.000 milions de dòlars. Tanmateix, la contaminació produïda¹, l'origen de la qual es troba en el deficient manteniment de la infraestructura i, ocasionalment, en el sabotatge o robatori de petroli, ha provocat malalties i la destrucció dels mitjans de vida de la població, sotmetent-la a una pobresa creixent. A més d'aquestes vulneracions de drets humans, en el marc de les protestes que s'han produït durant anys, les forces de seguretat han exercit, en certes ocasions, un ús excessiu de la força, causant morts i ferits en esdeveniments que mai han sigut aclarits i pels quals les víctimes no han obtingut reparació. El 1995, Ken SaroWiwa i vuit altres dirigents ogonis van ser detinguts, condemnats a mort en un judici sense garanties, i finalment executats.

El rastre del petroli és inconfusible: grans beneficis per a les companyies petroleres, ingressos elevats per als governs de Nigèria i misèria per als habitants del Delta. El cas de Shell constitueix el paradigma de les violacions de drets produïdes per la complicitat entre empreses i autoritats nigerianes i representa un cas emblemàtic en la lluita per a la defensa des drets de les víctimes. Les comunitats lluiten contra la violació des seus drets. Busquen reparació a les violacions sofertes i una rendició de comptes de les empreses. Ho han reclamat en diverses instàncies davant des tribunals.

Una sentència recent d'un tribunal holandès condemna a Shell a compensar econòmicament a una de les persones afectades per un abocament, netejar la zona, i realitzar un manteniment adequat de les instal·lacions, per considerar que l'empresa havia d'haver evitat el vessament. Aquest procés judicial constitueix una petita victòria per a les víctimes, però també reflecteix els obstacles en l'accés a la justícia als que s'enfronten les víctimes d'abusos comesos per empreses transnacionals.

Les parts demandants, quatre pescadors i agricultors, van haver de fer front a la dificultat de provar que els vessaments eren deguts a errors operatius en les infraestructures i no a actes de sabotatge, com mantenia Shell. Amnistia Internacional ha denunciat repetidament que les comunitats no tenen accés a avaluacions independents sobre la causa dels vessaments i que és l'empresa la que dirigeix totes les investigacions, generant-se un clar conflicte d'interessos. Així, Shell, l'altra part del procés, és qui disposava de la major part de la documentació clau que, en opinió dels demandants, hauria sigut fonamental per sustentar la defensa. A més, les normes processals holandeses exigeixen que la part demandant pràcticament provi les seves al·legacions abans de l'inici del judici.

El fet que les reclamacions de tres dels quatre demandants a la mateixa causa no fossin acceptades pel tribunal, que va considerar que la responsabilitat de Shell no estava suficientment provada, posa en evidència que, si bé la justícia és possible, és summament difícil obtenir quan s'interposa una demanda contra una enorme multinacional.

Tot el procés judicial deixa patent una flagrant desigualtat d'armes causada principalment per la falta d'accés de la part demandant a informació substancial en la qual sustentar la defensa dels agricultors. És evident que en tot procés judicial han d'haver-hi uns requisits taxatius per aportar proves que corroborin les al·legacions. Tanmateix, Amnistia Internacional considera que cal establir urgentment condicions d'igualtat quan comunitats empobrides s'enfronten en processos a empreses amb molts recursos.

Com a element positiu del procés cal destacar que era el primer cop que una causa contra Shell per delictes comesos fora del seu territori era admesa en el seu país d'origen². Aquesta decisió crea un precedent extraordinàriament positiu per a altres víctimes d'abusos comesos per empreses multinacionals holandeses.

Més recentment ha sigut la decisió de la Cort Suprema dels EEUU en el cas *Kiobel v. Royal Dutch Petroleum Co.* la que ha exemplificat un altre dels obstacles als quals fan front les víctimes: l'accés a la justícia fora de les seves fronteres. Els denunciants, basant-se en la *Alien Tort Act* dels EEUU, una llei de 1798 que permet jutjar delictes extraterritorials comesos per empreses internacionals, acusaven a Shell d'haver donat suport a les forces de seguretat que van cometre actes de violència contra els ogoni.

La Cort no va admetre la demanda argumentant que aquesta llei no era d'aplicació ja que els fets s'havien produït fora dels EEUU. La decisió, que els demandats recorreran, ja ha sigut energèticament qüestionada per Amnistia Internacional³ i altres organitzacions. Constitueix un lamentable gir interpretatiu d'una legislació que, fins ara, havia sigut utilitzada per sobrevivents d'abusos de drets humans comesos a tot el món, per obtenir reparació. Suposa un cop per a les víctimes i per als defensors de drets humans, que veuen així complicar-se una de les poques vies existents per portar empreses davant de tribunals, per fets succeïts a qualsevol part del món.

Actualment existeix una altra causa pendent contra Shell en els tribunals britànics⁴. Així mateix, el Tribunal de Justícia de la Comunitat Econòmica d'Estats de l'Àfrica Occidental ha condemnat al Govern nigerià pels abusos comesos per les petroleres, obligant-lo a exigir responsabilitats a aquestes empreses⁵.

Aquests processos judicials recents posen de manifest que la lluita de les víctimes obliga a les empreses a retre comptes i a realitzar les reparacions corresponents, tot i que encara de forma molt lenta i clafida de dificultats. Algunes d'elles constitueixen victòries petites però importants en una lluita per a la justícia que és imparabile.

[1] Un informe del Programa de Nacions Unides pel Medi Ambient va determinar la gravetat de la contaminació al Delta i va calcular en 1000 milions de dòlars el cost inicial de neteja dels 6.800 vessaments produïts en les tres últimes dècades. Informe disponible a <http://www.unep.org/newscentre/default.aspx?DocumentID=2649&ArticleID=8827>

[2] <http://livewire.amnesty.org/es/2013/02/05/la-contaminacion-causada-por-shell-en-el-delta-del-niger-lo-bueno-lo-malo-y-la-busqueda-incesante-de-la-justicia/>

[3] <http://www.amnesty.org/en/for-media/press-releases/us-supreme-court-ruling-shell-niger-delta-severely-limits-access-justice-hu>

[4] La comunitat de Bodo va demandar a l'empresa pels vessaments de 2008 i 2009, va exigir compensació pels danys i la neteja del seu hàbitat. Shell va reconèixer la jurisdicció i el judici va iniciar l'any 2012.

[5] <http://www.es.amnesty.org/noticias/noticias/articulo/sentencia-historica-el-tribunal-de-justicia-ordena-al-gobierno-de-nigeria-sancionar-a-las-compan/>

RECOMANACIONS

Flames. L'impacte de les immolacions a l'exili tibetà

<http://bit.ly/16jrR3U>

Aquesta peça audiovisual, realitzada per Namuss Films amb el suport de l'ICIP analitza les conseqüències polítiques i socials de l'onada d'auto-immolacions que s'està produint a l'interior del Tibet.

Des que l'any 2009 s'immolés el primer tibetà dins el Tibet, les auto-immolacions han obert un nou episodi en el conflicte amb la Xina. El considerable augment de casos de tibetans que s'han pres foc des de llavors en senyal de protesta posa també en qüestió moltes de les premisses amb què la comunitat tibetana a l'exili treballa per tal d'assolir una solució pacífica a la disputa.

El reportatge forma part del cos de treballs periodístics que Namuss Films està realitzant amb la col·laboració de l'ICIP al voltant del conflicte tibetà i que s'anirà difonent en els propers mesos. Més informació al web de l'ICIP. (S.P.)

Sèrie de documentals "Women, War& Peace" [Les dones, la guerra i la pau]

<http://www.peaceisloud.org/www.html>

La mobilització de les dones en la societat civil és clau per acabar amb la violència i el conflicte. Tenint present això, Women, War& Peace, una sèrie de cinc documentals, es proposa "desafiar la saviesa habitual sobre la guerra" a través dels ulls de les dones.

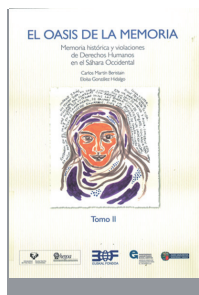
En comptes de les típiques imatges de soldats, armes i municions, Women, War& Peace ens mostra el destacat paper que juguen les dones com a testimonis, supervivents, activistes de pau, negociadores polítiques, defensores de la justícia i caps d'estat, en països afectats per conflictes violents (entre els quals Bòsnia, Libèria, l'Afganistan i Colòmbia).

Els cinc documentals, estrenats a la televisió pública dels Estats Units, situen les dones al centre del discurs de seguretat global, oferint així una nova perspectiva crítica sobre les guerres d'avui en dia.

Visiti womenwarandpeace.org per obtenir més informació sobre la sèrie de documentals i per consultar la guia de les projeccions, que inclou materials per al debat en àrab, anglès, francès i castellà, així com recursos específics per regions i entrevistes amb destacats activistes, entre els quals hi ha LeymahGbowee, Premi Nobel de la pau 2011. En resum, una bona eina per fomentar l'educació, la inspiració, el debat i el lobby! (L.v.T)

Carlos Martín Beristain y Eloísa González Hidalgo. El Oasis de la Memoria: Memoria Histórica y Violaciones de Derechos en el Sáhara Occidental. Bilbao: Hegoa, 2012 2 volums.

<http://publicaciones.hegoa.ehu.es/publicacions/281>

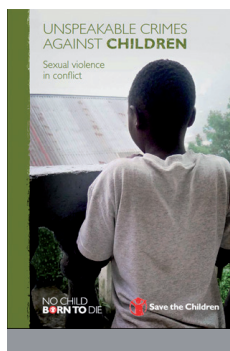
El Oasis de la memoria és un informe sobre violacions dels drets humans a la població del Sàhara Occidental basat en 261 testimonis de víctimes i supervivents a les mateixes. Es tracta d'un treball al voltant de la memòria històrica i els drets humans realitzat a partir de l'experiència de les víctimes.

La investigació ha estat una oportunitat de rescatar la memòria, d'aprofundir en les experiències de violència i de crear un marc de sentit per poder fer del dolor quelcom útil per al coneixement de la pròpia situació i la valorització de l'experiència. En la realització de l'informe s'han combinat metodologies de les Comissions de la veritat i l'enfocament psicosocial centrat en l'experiència de les víctimes. Per dur-lo a terme ha estat cabdal la implicació de persones i organitzacions sahrauís que varen donar suport a la investigació. Els autors el dediquen a les "víctimes i supervivents sahrauís que l'han fet possible amb el seu valor i generositat".

El treball es presenta en dos volums. En el primer hi trobem l'anàlisi de les violacions de drets humans a través de casos individuals i col·lectius i en diferents moments històrics entre 1975 i l'actualitat. També en aquest volum es deixa constància de la forma en què ha operat la violència sobre la població civil sahrauí durant aquests anys i dels mecanismes que han fet possible aquesta violència. Al segon volum es tracten en primer lloc les conseqüències de les violacions de drets humans i els impactes de les mateixes en diferents àmbits i col·lectius humans (l'àmbit familiar, les dones, la infància). En segon lloc s'aborda com la població sahrauí ha afrontat l'experiència extrema de les violacions de drets. Finalment es recullen les demandes de veritat justícia i reparació expressades als testimonis. L'informe es clou amb un epíleg sobre l'agenda de transformació del conflicte del Sàhara Occidental des de la perspectiva dels drets humans. (E.G.)

Unspeakable crimes against children

http://www.savethechildren.org.uk/sites/default/files/images/Unspeakable_Crimes_Against_Children.pdf

Un nou informe elaborat per l'ONG Save de Children i titulat "Unspeakablecrimesagainstchildren. Sexual violence in Conflict" (Crims atroços contra menors d'edat. La violència sexual en contextos de conflicte), adverteix que la majoria de víctimes de violència sexual en zones de conflicte i postconflicte són menors d'edat i demana al G8 que prengui mesures. El document ofereix exemples específics de mètodes per ajudar els nens i nenes afectats.

L'informe és especialment interessant perquè aporta noves xifres i nous testimonis, i perquè demostra que tot i les dificultats, existeixen solucions. Actualment els governs no es prenen seriosament la magnitud dels abusos sexuals contra menors d'edat en contextos de conflicte. És només qüestió de temps que la comunitat internacional comenci a reconèixer-ho.

Un informe similar ha estat publicat per WarChild, titulat "Anunwantedtruth. Shining a Spotlight on Sexual ViolenceagainstChildren in Conflict" (Una veritat no desitjada. Posant el focus en la violència contra nens i nenes en contextos de conflicte). (L.v.T.)

Més informació a: <http://www.savethechildren.ca/document.doc?id=332>

NOTÍCIES

NOTÍCIES ICIP

Convocatòria de la tercera edició del Premi ICIP Constructors de Pau

L'Institut Català Internacional per la Pau (ICIP) ha convocat la tercera edició del Premi ICIP Constructors de Pau, amb l'objectiu de guardonar i reconèixer públicament persones, entitats o institucions que han treballat i han contribuït d'una manera destacada i dilatada en el foment i la construcció de la pau.

El Premi ICIP Constructors de Pau consisteix en un reconeixement públic, una escultura creada pel Premi Nobel de la Pau, artista i activista Adolfo Pérez Esquivel, anomenada Porta de Sol i una dotació econòmica de 4.000 euros. El període de presentació de candidatures per optar al guardó s'ha obert el 12 d'abril i s'allargarà fins al proper dissabte 29 de juny.

La primera edició del Premi ICIP Constructors de Pau, corresponent a l'any 2011, va reconèixer la lluita d'objectors i in-submisos, simbolitzats en Pepe Beunza, primer objector de consciència al servei militar obligatori per raons ideològiques de l'Estat espanyol.

L'any 2012, el Premi ICIP Constructors de Pau va ser concedit a cinc Mares de Soacha pel seu treball a favor de la pau i els drets humans a Colòmbia. Amb aquest Premi, l'ICIP va voler reconèixer el seu coratge i la seva perseverança en la recerca de veritat, justícia i reparació per la mort dels seus fills a mans de forces de seguretat de l'Estat i per altres casos d'execucions extrajudicials coneguts com a falsos positius.

Anteriorment, l'octubre del 2011, l'ICIP va concedir una edició extraordinària del guardó al Parlament de Catalunya en representar la continuïtat i el llegat de les institucions Pau i Treva i el Consolat del Mar.

Noves publicacions i materials didàctics

Dins la col·lecció de llibres coeditada per l'ICIP i Icària, ha sortit el llibre Manual del facilitador. Mètodes, habilitats, actituds i valors (Inici>Publicacions>Llibres>Manual del facilitador). Els autors del llibre són John Townsend i Paul Donovan i proposen un petit recull de trucs, eines i tècniques per a tots aquells qui tenen el repte de treure el millor de les persones en reunions, sessions de construcció d'equip, projectes de treball, grups de resolució de problemes, transformació de conflictes i sessions de formació.

El passat dissabte 26 de gener es va presentar el primer informe de l'observatori dels llibres de text (Inici>Publicacions>Documents i Informes>Observatori dels llibres de text). L'informe, dirigit per Jaume Botey, analitza els llibres de ciències socials de 4t d'ESO publicats entre 2008 i 2011 per set editorials diferents i proposa algunes qüestions a tenir en compte.

La col·lecció Informes ha publicat: República Democràtica del Congo: un estat de la qüestió, de Josep M. Royo; Los crímenes de naturaleza sexual en el Derecho Internacional Humanitario, de Isabel Lirola i Magdalena Martín; i TransitionalJusticeProcess in Nepal, de Carlos Fernández Torné. També ha sortit publicat el document Les institucions medievales de pau a Catalunya, relatoria del seminari que es va celebrar l'octubre passat al Parlament amb el mateix nom. (Inici>Publicacions>Documents i Informes)

D'altra banda, també s'han publicat tres nous números de la col·lecció Working Papers de l'ICIP: PeacetimeViolence in el Salvador andHonduras. A Tale of two Countries, de Rachel Meyer; Social Media andPoliticalChange: thecase of the 2011 revolutions in TunisiaandEgypt, de Regina Salanova; i Political Humor as a ConfrontationalToolAgainsttheSyrianRegime, de Blanca Camps-Febrer. (Inici>Publicacions>Working Papers)

La segona guia didàctica elaborada per l'ICIP Paraules descalces. Dones fent pau, (Inici>Banc de recursos> Materials Didàctics> Guia didàctica "Paraules descalces. Dones fent pau") que acompanya l'exposició del mateix nom, proporciona als educadors i educadores una sèrie d'activitats, dinàmiques i recursos per treballar i reflexionar amb els joves sobre el conflicte palestí-israelià a través de les vivències i testimonis de les dones fotografiades.

La col·lecció Policy Papers també ha publicat dos nous articles. El primer, escrit per Daniel Gómez, Toni Ñaco i Jordi Principal, es titula Guerra, política i construcció de pau: reflexions i directrius pràctiques a partir de l'estudi de l'antiguitat. El segon, de Neus Ramis, es titula El paper de la Unió Africana a Somàlia: quin futur per a l'operació de pau de l'AMISOM?. (Inici>Publicacions>Policy Papers)

I per últim, el Dossier Bibliogràfic Núm. 8 (Inici>Biblioteca>Dossiers temàtics>ICIP Dossier Bibliogràfic>Dossier Bibliogràfic Núm.8) que, en aquesta ocasió, inclou un apartat especial sobre la percepció de la sobirania en conflictes en curs, autogovern. autonomia i estats en construcció.

NOTÍCIES DEL MÓN

La crisi síria agreuja la situació dels refugiats

Un informe recent de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR) denuncia que la crisi a Síria està posant al límit els serveis sanitaris dels països veïns. A tota la regió s'han desplaçat un nombre superior als 1,4 milions de persones, més d'un milió de les quals es concentren en tres països (Iraq, Jordània i el Líban).

Actualment hi ha dos reptes fonamentals. D'una banda, oferir accés a tractament mèdic pels refugiats tenint en compte les dificultats econòmiques i els pocs recursos que hi estan destinant els països més desenvolupats. En segon terme, l'enorme saturació dels serveis mèdics que està posant al límit els serveis de salut dels països receptors de refugiats.

A finals d'abril de 2013 el nombre de refugiats sirians registrats era de 1.401.435. Aquesta xifra és un 30% superior al previst tot just fa un any al Pla de Resposta pels Refugiats Sirians, pel qual s'han rebut el 55% dels fons que s'havien previst.

El nombre de refugiats per país a la regió és: Jordània: 448.370, Líban: 441.394, Turquia 313.689, Iraq 137.657, Egipte 50.273. Es pot descarregar l'informe complet a: <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/download.php?id=1935>

La societat civil global continua amb més reptes

Després de l'èxit de la campanya a favor del Tractat de Comerç d'Armes, la societat civil continua mobilitzada davant de nous reptes. Posem l'atenció sobre tres campanyes internacionals mereixen ser conegudes:

Stop Killer Robots: Coalició global d'ONG que treballen a favor de la prohibició de les armes automàtiques. Si bé no cerca una prohibició total dels anomenats drones si que ho fa per aquells que tinguin capacitat letal i plena autonomia, és a dir, aquells que poden matar sense cap intermediació humana. La Fundació per la Pau és membre de la campanya. Més informació: <http://www.stopkillerrobots.org/>

International Network on Explosive Weapons (INEW): Xarxa internacional sobre l'armament explosiu, té com a objectiu evitar el patiment humà creat per l'ús d'armament explosiu en àrees poblades. Iniciada l'any 2011 a Suïssa, aquesta campanya cerca l'establiment de restriccions i prohibicions de bombes en zones geogràfiques amb un alt nombre de civils. Actualment no hi ha cap ONG catalana que participi a la campanya. Més informació: <http://www.inew.org/>

International Campaign to Abolish Nuclear Weapons (ICAN): Campanya internacional per l'abolició de les armes nuclears, és també una coalició internacional d'entitats i persones que des de 2007 tracta de convèncer als estats per tal que iniciïn negociacions per aprovar un tractat de prohibició de l'armament nuclear. A Espanya hi ha dues entitats membres: l'Associació mèdica espanyola per la prevenció de la guerra nuclear i la Fundació per la Pau. La campanya compta amb el suport del Govern noruec. Més informació: <http://www.icanw.org/>

Rafael Grasa, ICIP President

Tica Font, ICIP Director

Léonie van Tongeren, Sabina Puig, Issue Co-ordinators

Guifré Miquel, E-review Co-ordinator

Design/Layout: ComCom

Han participat en aquest número:

Pablo Aguiar, Javier Alcalde, Jordi Armadans, Kathi Lynn Austin, Rafael Grasa, Ricard González, Roy Isbister, Marta López, Nicholas Marsh, Guifré Miquel, Richard Moyes, Kloé Tricot O'Farrell, Barnaby Pace, Sarah Parker, Sabina Puig, Món Sanromà, Gerardo Ríos, Léonie van Tongeren.